

בלי עין הרע: קמיע עתיק להגנה מפני שדים, נמסר לרשות העתיקות

Posted on 30 במאי 2021 by שוש להב

הקמיע המרתק, המתוארך לתקופה הביזנטית שלפני כ-1500 שנה, נמצא ביישוב ארבל, שהיה יישוב יהודי בימי קדם
Categories: מחוץ לקופסא, ראשי
Tag: קמיע עתיק

תליון שרשרת ששימש כקמיע להגנה, המתוארך לתקופה הביזנטית (שהיתה גם תקופת התלמוד בגליל), נמסר לידי רשות העתיקות. הקמיע, הנושא כתובות ביוונית וחריטות, התגלה לפני כ-40 שנה ע"י טובה חביב ז"ל, מראשוני מושב ארבל, בקרבת בית הכנסת העתיק ביישוב, וכעת, הוא נמסר לאוצרות המדינה ע"י קרוב משפחתה. התליון, העשוי ברונזה, מלמד על אמונותיו של הבעלים ועל חששותיו מפני עין הרע ושדים מזיקים.

הקמיע שהתגלה הינו תליון שרשרת, עשוי ברונזה. מצידו האחד מופיעה דמות של רוכב, הדוהר על גבי סוס. ראשו של הרוכב מוקף בהילה, והוא מחזיק בידו רומח המופנה כלפי מטה, לעבר דמות נשית השוכבת על גבה. מעל לדמות הרוכב, במתאר של חצי עיגול, נחרתה כתובת ביוונית, שמשמעה בעברית: 'אל אחד המנצח את הדברים הרעים'. מתחת לרגלי הסוס מופיעות ארבע אותיות ביוונית: I A W Θ, המהוות עיוות של שם האל היהודי (יהוה IHYH). בגב הקמיע,

נחרתה צורה של עין המותקפת על ידי חיצים הנעוצים בה, וע"י חפץ הנראה כמו קילשון. העין מאוימת על ידי שני אריות, נחש, עקרב וציפור, המופיעים תחתיה. בחלק העליון של צד זה, מופיעה הכתובת היוונית המקוצרת: 'אל אחד'.

לדברי ד"ר איתן קליין, סגן מנהל היחידה למניעת שוד ברשות העתיקות, אשר חקר את הקמיע: "הקמיע משתייך לקבוצת קמיעות מהמאות ה-5'-6' לסה"נ, שמקורם מהמרחב הארץ-ישראלי-סורי, וקרוב לוודאי שהם יוצרו במרחב הגליל ובאזור לבנון. לעיתים, מכונה קבוצת קמיעות זו "חותם שלמה", ובה הרוכב מנצח את הרוח הרעה - במקרה זה, דמות נשית, המזוהה עם השדה המיתולוגית גלו (Gello/Gyllou), שמאיימת על נשים וילדים וקשורה לעין הרע. בגב הקמיע, יש לזהות את צורת העין עם העין הרעה, המותקפת ומנוצחת באמצעים שונים. על כן, סביר כי הקמיע שימש להגנה מפני עין הרע, ייתכן שעל ילדים ונשים."

היישוב ארבל: בתקופה הביזנטית היה היישוב ארבל יהודי, והוא נזכר במקורות ההיסטוריים מימי התלמוד פעמים רבות. התקיימה בו תעשיית פשתן וביקרו ולימדו בו חכמים רבים. "אמנם, במחקר מקובל לזהות את העונדים קמיעות מסוג זה עם מאמינים נוצריים או גנוסטיים, אך מציאת הקמיע בתחומי יישוב יהודי, בו התקיים בית כנסת במאות ה-5-6 לסה"נ, עשויה להעיד כי אף יהודים בני התקופה ענדו קמיעות מסוג זה, ואלו שימשו את המשתמשים להגנה כנגד עין הרע ורוחות רעות", אומר קליין. "ברצוני להודות למוסר הקמיע על הפגנת אזרחות טובה, ואני קורא לאזרחים שמצאו בעבר פריטים עתיקים למוסרם לידי אוצרות המדינה, שכן פריטים אלו מספרים את סיפורה המורשת-היסטורי של ארץ-ישראל, והם שייכים הן מבחינה חוקית והן מבחינה ערכית-מורשתית לכלל אזרחי המדינה".

<https://www.youtube.com/watch?v=YQiskn0g8dM>

מוזמנים גם לבקר בקבוצת הפייסבוק שלנו 'טיול משפחתי בארץ ובעולם